

[Arbejdsministeren.]

tyder ikke, at de er uegnede til alt mellem himmel og jord.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring. (Forhøjelse af medlemsbidraget). Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om de anerkendte sygekassers adgang til at yde tilskud til kiropraktisk behandling [af Niels Mørk m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. VIII) findes i tillæg A. sp. 1573; fremsættelsen i tidenden sp. 1521).

Forslaget sattes til forhandling.

Socialministeren (Nathalie Lind): Ved det forslag til folketingsbeslutning, som hr. Niels Mørk og flere andre medlemmer af socialdemokratiet i folketinget her har fremsat, opfordrer man regeringen til at fremsætte lovforslag om, at nydende sygekassemedlemmer får ret til tilskud til behandling uden lægehenviisning hos kiropraktorer, som er godkendt af Dansk Kiropraktor-Råd.

Som det fremgår af bemærkningerne til forslaget, blev der i 1963 af den daværende indenrigsminister nedsat et særligt udvalg, der skulle undersøge de forskellige sider af kiropraktorspørgsmålet. Udvalget, der som bekendt har afgivet betænkning i november 1969, delte sig i alle afgørende spørgsmål i et flertal og et mindretal bestående af henholdsvis repræsentanter for indenrigsministeriet, socialministeriet, sundhedsstyrelsen, Den almindelige danske Lægeforening og De samvirkende Centralforeninger af Sygekasser i Danmark på den ene side og repræsentanter for Dansk Kiropraktor-Forening på

den anden side. Dette gælder også med hensyn til spørgsmålet om nødvendigheden af lægehenviisning, hvor flertallet, det vil altså sige hele udvalget bortset fra kiropraktorerne, afviser en autorisationsordning, men går ind for kiropraktisk behandling efter lægeordination.

Der er i kiropraktorudvalgets betænkning givet oplysninger om retstilstanden på dette område i en række fremmede lande. Det fremgår heraf, at i USA og Canada har henholdsvis 48 af 50 stater og 7 af 10 provinser lovreguleret kiropraktors virksomhed. Af de europæiske lande har kun Schweiz anerkendt kiropraktors virksomhed ved lovbestemmelser i 14 af de 22 kantoner, og efter de gældende regler i disse kantoner refunderes udgifter til kiropraktorbehandling på lige fod med udgifter til lægebehandling.

Forslagsstillerne har bl. a. motiveret deres forslag med, at der næppe for nærværende er sandsynlighed for gennemførelsen af en autorisationsordning, som også De samvirkende Centralforeninger af Sygekasser i Danmark, som jeg jo nævnte, er imod, samt med, at det vil være rimeligt at bygge en tilskudsordning på det grundlag, at den nuværende lovgivning ikke forhindrer kiropraktorer i at udøve deres virksomhed.

Jeg skal hertil bemærke, at det efter læge-loven i princippet er tilladt enhver at tage syge i kur, men at der er fastsat en række begrænsninger for ikke-lægers virksomhed ved sygebehandling, begrænsninger, som altså også kiropraktorer er undergivet. Jeg finder det derfor ikke, som forslagsstillerne altså gør det, rimeligt at bygge en tilskudsordning op på det grundlag, at lovgivningen ikke forhindrer, at kiropraktorer udøver deres virksomhed.

Jeg kan ikke med nogen virkelig personlig sagkundskab udtale mig om værdien af kiropraktisk behandling, men jeg må gøre opmærksom på, at det førnævnte udvalg i ca. 6 år har arbejdet med dette spørgsmål, og at udvalget er nået til det resultat, at sådan behandling kun bør gives efter lægeordination, hvilket standpunkt jo også i princippet indtages af sygekassernes repræsentant i udvalget.

På denne baggrund finder jeg, at det ikke ville være rigtigt, at socialministeriet uden videre inden for den offentlige sygeforsikring tilsidesatte sagkundskabens meninger

[Socialministeren.]

og gennemførte en særlig tilskudsordning. Men jeg vil gerne understrege, at dette ikke betyder, at jeg vil stille mig afvisende over for, at også kiropraktorbehandling kan indgå i de fremtidige sygesikringsydelse. Jeg kan i den forbindelse oplyse, at indenrigsministeriet har bedt socialministeriet om en udtalelse om den førnævnte betænkning fra kiropraktorudvalget, og at man fra socialministeriets side har givet udtryk for, at vi finder det ønskeligt, at der gennemføres en ordning som foreslået af udvalgets flertal. Udvalgsflertallets forslag går jo, som jeg tidligere har nævnt, ud på, at der af de anerkendte sygekasser skal kunne ydes tilskud til kiropraktorbehandling i et nærmere angivet omfang og efter lægehenvi- sning. Men desuden har socialministeriet udtalt, at man må lægge vægt på, at der træffes foranstaltninger til, at en nyordning vil kunne fungere i praksis.

Jeg kan endelig tilføje, at kiropraktorspørgsmålet ikke er afsluttet ved afgivelsen af udvalgets betænkning. Dens indstillinger og forslag underkastes nu en vurdering i indenrigsministeriet. Om denne behandling har indenrigsministeriet oplyst, at betænkningen har været sendt til udtalelse hos forskellige myndigheder, foreninger m. v., og svarene, som nu alle foreligger, henholder sig i det store og hele til det, som de pågældende organers repræsentanter i udvalget har anført i betænkningen. Herudover har man fået udtalelser fra universiteterne i København og Århus, og de har i en fælles udtalelse anført, at kiropraktorer ikke bør kunne autoriseres, da deres uddannelse udelukkende foregår i udlandet og langt overvejende varetages af ikke-læger.

Efter indenrigsministeriets opfattelse er der herefter ikke grundlag for at gennemføre en autorisationsordning, men indenrigsministeriet er i øvrigt enig med socialministeriet i det ønskelige i, at den af udvalgets flertal foreslåede ordning bringes til at fungere i praksis. Det vil altså sige en ordning som efter henvisning fra læge inddrager kiropraktorbehandling som en sygekasseydelse. Dette er for øjeblikket vanskeliggjort som følge af den henstilling, den almindelige danske Lægeforening har sendt til sine medlemmer om indtil videre at afholde sig fra at henvisne patienter til kiropraktorer. Lægefor-

eningens standpunkt støttes som bekendt på et af foreningens juridiske konsulent afgivet responsum vedrørende lægelovens ansvarsbestemmelser.

Det er fortsat opfattelsen i indenrigsministeriet, at lægehenvi- sning til personer, der ikke har autorisation som læge, og herunder også til kiropraktorer ikke kan anses for at være stridende mod lægeloven, og det er oplyst for mig, at denne opfattelse vil være udgangspunkt ved den fortsatte behandling i indenrigsministeriet af kiropraktorudvalgets betænkning.

Om rækkevidden af lægens ansvar har sundhedsstyrelsen endvidere udtalt, at en læges ansvar for henvisning til afgrænset behandling hos kiropraktorer efter styrelsens opfattelse alene må bedømmes efter lægelovens § 6, stk. 1, og at ansvaret alene vil omfatte selve henvisningen. Heri har indenrigsministeriet givet udtryk for at være enig. Jeg mener derfor, at først når indenrigsministeriet på denne baggrund har fået afklaret de forskellige problemer, kan tiden være inde til en lovgivning, som muliggør, at patienter kan få statsstøtte til kiropraktorbehandling.

Adam Møller: Jeg tror, der her i folketin- get er stor forståelse for, at mange danske kiropraktorer er meget dygtige, og at de udøver deres erhverv omhyggeligt og samvittighedsfuldt. Det er også en kendsger- ning, at overordentlig mange patienter nær- rer stor tillid til den kiropraktiske behan- dling, som de har gennemgået, og at mange føler, at de herved har opnået en helbre- delse eller en væsentlig bedring af deres sygdom. Der er derfor heller ikke i folketin- get nogen uvilje imod kiropraktisk behan- dling, lige så lidt som der er uvilje mod andre sundhedsbefordrende behandlinger.

Imidlertid går jo det forslag, som det ærede medlem hr. Niels Mørk m. fl. har fremsat, ud på at opfordre regeringen til at fremsætte et lovforslag, hvorefter der i strid med hidtil gældende lovgivning skulle kunne gives tilskud fra sygekasserne til ki- ropraktisk behandling, uden at lægehenvi- ning har fundet sted. Dette forslag mener jeg ikke, at den konservative folketings- gruppe kan give tilslutning til i øjeblikket.

Forholdet er jo det, at regeringen selv er i gang med forhandlinger om spørgsmålet, og

[Adam Møller.]

hvis lovgivningsforanstaltninger efter disse forhandlingens afslutning skulle vise sig nødvendige, vil der formentlig blive fremsat lovforslag.

Folketinget er jo bekendt med den betænkning, der er afgivet i november 1969 af det i 1963 nedsatte udvalg, og hvori alle parter undtagen kiropraktorerne gik ind for, at der kun kan ydes tilskud til kiropraktorbehandling efter lægehenvi sning, og med udtalelsen fra Københavns og Århus universitet, der modsætter sig en autorisationsordning. Det vil altså sige, at repræsentanter for sundhedsstyrelsen, indenrigsministeriet, socialministeriet, De samvirkende Centralforeninger af Sygekasser i Danmark, Den almindelige danske Lægeforening og Københavns og Århus universitet alle enstemmigt afviser en autorisationsordning, men går ind for en kiropraktisk behandling efter lægeordination, og at alene repræsentanterne for Dansk Kiropraktor-Forening havde et andet standpunkt. Det er jo også således, at både A- og B-medlemmer på ganske tilsvarende måde er afskåret fra støtte til behandling hos terapiassistenter, hvis lægeordination ikke foreligger. Sagen havde formentlig været klar for længst, hvis Den almindelige danske Lægeforening ikke havde kompliceret problemet ved at hævde, at lægehenvi sning til kiropraktorbehandling er i strid med lægeloven. Indenrigsministeriet deler som bekendt ikke denne opfattelse, og det er om dette spørgsmål, der før tiden forhandles mellem lægeforeningen på den ene side og indenrigsministeriet og socialministeriet på den anden side. Når disse forhandlinger er afsluttet, venter jeg, at der skabes mulighed for en tilfredsstillende løsning, og jeg har med glæde bemærket den højtærede socialministers udtalelser om, at ministeriet må lægge vægt på, at der træffes foranstaltninger til, at en nyordning vil kunne fungere i praksis, og at indenrigsministeriet er enig med socialministeriet om det ønskelige heri.

Under den udvalgsbehandling af forslaget, som jeg går ud fra at man fra socialdemokratiets side har ønske om, vil jeg gerne være med til at drøfte dette spørgsmål og har det sigte med drøftelsen at nå frem til en løsning på det problem, som det for mange patienter og naturligvis også for kiropraktorerne er af stor betydning at få løst.

Jeg tror ikke, problemerne er uoverstigelige, jeg tror, at de med god vilje fra forskellig side, herunder naturligvis også fra Den almindelige danske Lægeforenings side, vil kunne løses, og jeg håber, at det vil ske.

Kofoed: Som det fremgår af det fremsatte forslag til folketingsbeslutning, ønsker forslagsstillerne, at regeringen fremsætter et lovforslag, der gør det muligt for nydende medlemmer af en sygekasse at få tilskud til behandling uden lægehenvi sning hos kiropraktorer, der er godkendt af Dansk Kiropraktor-Råd. Der henvises i bemærkningerne til det udvalg, som i 1963 blev nedsat til at undersøge forholdene vedrørende kiropraktorspørgsmålet.

Udvalgets flertal, alle undtagen dem, der var udpeget af kiropraktorerne, sluttede med at fraråde, at der gives autorisation, men man kunne gå ind for, at kiropraktorbehandling måtte ske efter lægehenvi sning, og i så tilfælde skulle de nydende medlemmer af en sygekasse kunne opnå tilskud til behandlingen.

Problemet hænger bl. a. sammen med, at vi ikke i Danmark i dag uddanner kiropraktorer, men at disse væsentligst får deres uddannelse i USA eller i England. Det eneste sted i Europa, hvor de har autorisation, er i Schweiz, medens de andre lande stort set har samme regler vedrørende autorisation til behandling af sygdomme, som vi har. I de andre nordiske lande ydes der så vidt mig bekendt heller ikke tilskud fra de offentligt støttede sygeforsikringer til behandling, medmindre der foreligger en henvi sning fra en læge.

Når udvalget er kommet til denne konklusion, må det bl. a. skyldes, at man anser det for samfundets opgave, når den giver autorisation, også at kunne garantere patienten en så betryggende behandling som overhovedet menneskeligt muligt. Man må huske på, at en autorisation også medfører et ansvar for den, som har fået denne. Spørgsmålet er så, hvor langt dette ansvar går, og det er måske her, problemerne ligger med hensyn til forholdet mellem læger og dem, der ikke er autoriserede.

Det skal endvidere bemærkes, at det efter lægeloven i princippet er tilladt enhver at tage syge i kur, men der er fastsat en række forskellige begrænsninger for ikke-lægers

[Koføed.]

virksomhed ved sygebehandling, og disse begrænsninger er kiropraktorerne også underkastet. I den forbindelse kan man sige, at en kiropraktor i løvens forstand har samme stilling som dem, man populært kalder kloge mænd.

Det er forståeligt, hvis befolkningen rent følelsesmæssigt ikke kan forstå dette forhold, eftersom man ved, at kiropraktorerne har en uddannelse bag sig, men det er en uddannelse, der ikke kan fås her i landet, og det er praksis her i Danmark ikke umiddelbart at anerkende andre landes uddannelser, medmindre vi har en tilsvarende herhjemme. Man kan stille det spørgsmål: hvad er egentlig grunden til, at vi ikke har en sådan uddannelse? Det er f. eks. en kendsgerning, at en hel del læger har taget kiropraktikken op under det, man kalder manipulation. Det kunne tyde på, at der ligger en vis anerkendelse eller accepteren af denne specielle behandlingsteknik. Det er for mig et spørgsmål, om man hos dem, der har ansvaret for uddannelsen af vore læger, ikke for længe har undladt at give tilstrækkelig undervisning i manipulation og dens muligheder ved behandling af rygsfavanker o. lign. Hvis man i tide havde gjort dette, havde det måske ikke været nødvendigt med denne debat.

Der er i befolkningen, som jeg sagde før, en positiv indstilling over for kiropraktorer, og mange kan vanskeligt forstå, at man ikke kan få tilskud til en behandling, som man mener at have bevis for virkelig hjælper. På den anden side er det klart, at sådan som loven er affattet, og sådan som lægerne opfatter lægeloven og ministerierne sygeforsikringsloven, kan der ikke ydes tilskud fra en offentligt støttet sygekasse til en behandling, medmindre der foreligger en henvisning fra en læge. Dette gælder også speciallæger, fysioterapeuter o. lign.

Tilbage står så spørgsmålet, om loven bør ændres, således at man kan gå til en kiropraktor uden henvisning og derefter få refusion. Til dette må jeg svare nej med den begrundelse, jeg nævnte før, at det offentlige gennem autorisation og gennem henvisning må kunne garantere, ikke alene at patienten er sikret den rigtige behandling, men også at der ligger den rigtige diagnose til

grund for denne behandling. Det offentlige kan efter min mening ikke stille for strenge krav med hensyn til uddannelse for dem, der skal stille denne diagnose.

Efter udvalgsflertallets indstilling bør en kiropraktisk behandling kun gives efter lægehenvi sning, et synspunkt, som repræsentanterne for sygekassernes centralforening gik ind for, og jeg vil nødig tage ansvaret for, at man ser bort fra den sagkundskab, der sad i dette udvalg.

Tilbage står så spørgsmålet, om man i praksis kan få denne ordning til at virke. Vil det være muligt at få et samarbejde i gang mellem læger og kiropraktorer, således at lægerne mener at kunne tage ansvaret for at ordinere en kiropraktorbehandling? Til dette hører, at lægen selv mener, at behandlingen er god nok. Det vil sige, at lægerne ikke skal tro på behandlingen, de skal acceptere den. Samfundet kan ikke gennem lægeloven stille strenge krav til en læges ansvar og derefter påbyde, at han skal tro, at den behandling, f. eks. folketetinget mener er god nok, også er det. Der må med andre ord være et indbyrdes respektforhold; før tror jeg ikke et samarbejde kan finde sted.

Som ministeren siger, er kiropraktor-spørgsmålet ikke løst med afgivelsen af udvalgets betænkning, men det ligger klart, at den sagkundskab, der dels har siddet i udvalget, dels har udtalt sig om betænkningen, går imod en autorisation, hvorfor vi fra venstres side heller ikke kan tilråde en lovændring i den retning.

Derimod er vi positive over for spørgsmålet om behandling efter ordination af en læge og kan gå ind for, at man arbejder videre, således at der kan findes udveje for, at denne ordning kan fungere i praksis, og således at der i den kommende sygesikringslov åbnes mulighed for ydelse af tilskud til den ordnede behandling.

Jeg skal derfor på venstres vegne anbefale, at forslaget henvises til socialudvalget, hvor vi kan drøfte det videre.

Valbak: Den sag, vi drøfter i dag, har jo vidtrækkende principiel betydning. Det er derfor også rimeligt, at vi får den på bordet, og til den ende skal initiativtagerne have tak. Men netop det vidtrækkende gør det, synes jeg, nødvendigt at trække de præmis-

[Valbak.]

ser op, som for mig at se er afgørende, når vi skal trække de konklusioner ud deraf, som skal til.

Det, der grundlæggende skiller kiropraktorer og læger, er den forskellige konklusion, de to parter drager af den kiropraktiske teori. Teorien siger, at unormale tilstande i og omkring hvirvelsøjle og bækken kan give forstyrrelser hidrørende fra nerver, som er placeret her, eller som forgrener sig herfra. Disse forstyrrelser kan forårsage sygdom eller symptomer ikke bare i lokaliteten, men også i alle øvrige dele af organismen. Kiropraktorerne hævder, at det i praksis er ret nemt at afgrænse deres område, derfor ønsker de autorisation af deres uddannelse; og de ønsker på linje med tandlæger at modtage patienter i kur uden forudgående lægelig diagnose og henvisning. Hertil siger lægerne, at det ikke er muligt at afgrænse området. Nervetryk hidrører nemlig kun i nogle tilfælde fra fejlstillinger i hvirvelsøjle eller bækken, hyppigere skyldes sådanne tryk brud på hvirvelsøjle, på muskler, diskusprolaps og andet. Tryk, som skyldes disse årsager, bedres ikke ved kiropraktik, og kiropraktorerne er ikke uddannet til at stille diagnosen i sådanne tilfælde. Derfor må der stilles en lægelig diagnose, for at man kan finde ud af, om forstyrrelsens årsag kan give anledning til kiropraktisk behandling.

Kiropraktorerens opfattelse har ført til, at de i kiropraktorudvalgets betænkning foreslår en offentlig autorisationsordning. Den skal give ret til med refusion fra den offentlige sygeforsikring at tage patienter i behandling uden henvisning. Det bør noteres, at der ikke i det forslag, vi behandler i dag, er indeholdt nogen autorisationsordning.

Lægernes opfattelse er konsekvent kommet til udtryk gennem lægeforeningens repræsentant i udvalget. Efter hans forslag skal kiropraktorer kun kunne tage lægehenviste patienter i behandling, og da med refusion til følge. Dette forslag må ses som en forlængelse af den holdning, lægeforeningen indtog til sygekassesamvirkets cirkulære i foråret 1969. Skønt cirkulæret kun indeholdt en tilladelse for sygekasserne til at yde refusion for kiropraktorbehandling efter lægehenvisning, så har lægerne efter henstil-

ling fra deres organisation holdt sig fra at foretage henvisning.

Et flertal i kiropraktorudvalget foreslog en ordning, som ligner den, der blev lagt op til i foråret 1969. Man foreslår simpelt hen, at kiropraktorerne fortsat skal kunne drive deres virksomhed som fri næring, dvs. kunne modtage patienter i kur uden lægehenvisning, men naturligvis uden refusion. Det nye er, at kiropraktorerne ved siden af denne kategori af patienter skal kunne modtage lægehenviste patienter mod refusion. Det er værd at notere, at dette forslag er tiltrådt af sundhedsstyrelsens repræsentanter i udvalget, og af dem er to læger, den ene professor i fysiurgi. Forslaget er også tiltrådt af sygekassernes repræsentant i udvalget, og vi kan derfor slå fast, at sygekasserne principielt ønsker lægehenvisning. Sygekassernes repræsentant har i udvalget taget højde for den situation, at lægerne generelt skulle nægte at henvise. I så fald ville sygekasserne gå ind for netop den ordning, der nu ligger på bordet.

Sygekassernes og de socialdemokratiske forslagsstilleres motiver må derfor antages at være nogenlunde identiske. Et motiv kan man næsten læse sig til i betænkningen. Det er forskelsbehandlingen. Socialministeriet har ikke ment at kunne blande sig i, at fortsættelsesygekasserne yder tilskud til kiropraktik ud fra den betragtning, at disse kasser ikke modtager statstilskud og refusion for ydelser. Med andre ord, sygekassemedlemmer opnår faktisk ikke tilskud fra deres kasse til kiropraktik, det gør fortsættelsesygekassernes medlemmer. Kiropraktorudvalgets flertal har ikke ment, at denne forskel bør opretholdes. Også fortsættelsesygekassernes medlemmer bør have lægehenvisning som forudsætning for refusion ud fra den principielle betragtning, som jeg startede med — går jeg da ud fra — men også fordi fortsættelsesygekasserne er lovgodkendt, og fordi deres medlemmer har frit ophold på offentlige sygehuse som andre. Hertil kommer så, at sygesikringen om få år overgår til at være et alle omfattende offentligt system. Til den tid vil det i hvert fald være umuligt at opretholde forskelsbehandlingen. Jeg synes derfor nok, vi under det kommende udvalgsarbejde må se nærmere på netop det spørgsmål.

Et andet motiv til det socialdemokratiske

[Valbak.]

forslag går nok dybere. Forslagsstillerne mener, som vi, at kiropraktisk metode bør have en godkendt plads inden for rammen af vort sundhedssystem. En sådan udvikling sigter de fire forslag imod, kiropraktorernes, lægeforeningens, udvalgsflertallets og nu forslagsstillerens; ingen har foreslået, at kiropraktik bør stå uden for vort sundhedssystem. Selv de mest skeptiske i udvalget har altså ikke villet frakende kiropraktiske håndgreb effekt i egnede tilfælde. Det ligger da også sådan, at en del fysurger og fysioterapeuter har lært sig de særlige håndgreb og benytter dem.

Mit parti vil medvirke til en udvikling i retning af, at kiropraktisk metode får en fastslået plads inden for vort offentlige sundhedssystem. Men tungtvejende principielle grunde taler for, at vi som første skridt må foretrække, hvad et flertal i kiropraktorudvalget har peget på; hvis ordningen da kan bringes til at fungere.

Vi foreslår forslaget udvalgsbehandlet. Det er vort bestemte ønske derigennem at nå til klarhed over, om kiropraktorudvalgets flertalsforslag kan bringes til at fungere. Bliyer svaret et ja, så tror jeg også, at forslagsstillerne selv vil foretrække det fremfor at fastholde deres eget forslag. Overbevises vi om, at lægerne ikke kan fås i tale på flertalsforslagets grund, så vil mit parti realitetsdrøfte øvrige forslag om muligheder, som måtte foreligge, herunder det socialdemokratiske forslag.

Morten Lange: Jeg forstår, at det forslag, vi diskuterer i dag, nærmest har karakter af et brev til Den almindelige danske Lægeforening. Kære venner, kan I være manerlige! Det er selvfølgelig en lille omvej at gå, men jeg synes i og for sig, at baggrunden for at sende sådan et brev er helt i orden. Når man kommissionsmæssigt er blevet enig om, at refusion skal kunne ske ved henvisning, så ligner det ikke noget bagefter at finde alle mulige undskyldninger for, at man alligevel ikke vil være med. Sådan er der så mange ting i denne verden, der ikke kommer til at fungere, men det er vi altså normalt ikke rigtig til sinds at finde os i. Så ville vi være et dårligt folketing.

Men hvis denne udvej med henvisning fra læger bliver realiseret, åbnes der i virkelig-

heden for posen. For hvis det er løsningen, hvad jeg mener der var meget der tydede på, har vi herigennem også peget på det næste led, nemlig at kiropraktik er anerkendt som et led i behandlingen af sygdom og svagelighed. Derefter rejser sig så det næste spørgsmål, om autorisation og om uddannelse.

Jeg vil egentlig helst have det sidste først. Vi uddanner til en masse funktioner inden for helbredssektoren. Det er jo ikke bare læger, vi uddanner. Vi uddanner på mange niveauer, men af en eller anden mærkelig grund er kiropraktoruddannelsen blevet et nordamerikansk patent. Det kan ikke være rigtigt. Hvis beslutningen om, at der kan henvises til kiropraktorer, er korrekt, hvad jeg mener den er, så må den helt klare konsekvens være, at vi herhjemme må have etableret først og fremmest en uddannelse og dernæst som en klar følge heraf en autorisation. Men det forekommer mig, at spørgsmålet om uddannelsen i virkeligheden må være det primære for at få et nyt led officielt indlagt i hele spørgsmålet om sygdomsbekæmpelse i Danmark.

Jeg synes, det er godt, vi har fået forslaget frem. Jeg har sympati for dets intentioner. Jeg vil tro, vi vil få den bedste løsning ved et samarbejde imellem kiropraktorer og læger. Det er på alle måder det sikreste og det fornuftigste, men hvis lægerne ikke vil, bliver vi nødt til at finde andre udveje også på kort sigt, men jeg synes, at selv på relativt kort sigt bliver vi nødt til at tage de to næste led i kæden med: uddannelse og autorisation. Vi kommer ikke uden om, at vi her har en behandlingsmåde, som er så bredt anerkendt, dels i befolkningen, dels rundt omkring i verden, at vi vil stå os ved at lade den bygge på en uddannelse, ligesom alle mulige andre funktioner i sundhedssektoren gør. Jeg kan ikke forestille mig, at vi i det lange løb legitimt kan henvise til en behandling, hvortil der legitimt kan ydes tilskud, uden at vi samtidig sørger for, at de grupper, der giver behandlingen, har en dertil svarende uddannelse.

Kjær Rasmussen: Nu har vi jo hørt meget om, hvad den ene gruppe har sagt, og hvad den anden gruppe har sagt i forbindelse med spørgsmålet om sygekassestøtte til kiropraktisk behandling. Det er givet, at det er

[Kjær Rasmussen.]

meget svært for lægmænd at tage stilling til, hvad der i alt dette er standsinteresser, og hvad der er saglige standpunkter. Imidlertid har vi den opfattelse, at der må ske noget på dette område, og vi kan derfor give tilslutning til hovedprincippet i det socialdemokratiske forslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (*Niels Mørk*): Jeg vil gerne takke for det, der er sagt vedrørende dette forslag. Det var sådan set venlige ord helt igennem, men ord alene gør det jo ikke. Det, det drejer sig om i denne forbindelse, er handling. Jeg forstod det sådan, at af regeringspartiernes ordførere var hr. Valbak den mest positive. Hr. Morten Lange og hr. Kjær Rasmussen gav faktisk tilslutning til de tanker, der ligger i forslaget.

Det, der gik igennem diskussionen, var — jeg tror, det var socialministeren, der var fremme med det — at man skulle forsøge at få den ordening til at fungere, som man sådan set har fået grønt lys for, kiropraktorbehandling efter lægehenvielse. Det er da klart, at man kan forsøge det, det er der andre der har forsøgt. Jeg tror ikke meget på det. Der er eksempler både fra udlandet og herhjemme på, at det er meget vanskeligt at trænge igennem med noget sådant.

Jeg forstår, at ministeren bl. a. motive-rede sin afvisning med det flertal, som man mente der var i kiropraktikerudvalget, og det er også fremgået af andres indlæg, at det var en af årsagerne til, at man ikke kunne gå ind for forslaget, hvorefter sygekasserne fik ret til at yde hjælp til denne behandling. Jeg kunne fristes til at sige, at havde der været politikere med i dette kiropraktorudvalg, så tror jeg, resultatet var blevet noget anderledes. Jeg vil også gerne dertil føje, at tager man hensyn til de særudtalelser, som er afgivet vedrørende tilskud uden lægehenvielse, så er flertallet ret knebent for ikke at sige meget knebent trods den meget store lægerepræsentation, der var i udvalget.

Jeg forstår også, at flertallets hovedind-vending er, at lægerne ikke tør tage ansvaret for at henvise patienterne til kiropraktorbehandling, og at man er ængstelig for at lægge dette ansvar over på kiropraktorerne. I den forbindelse vil jeg gerne sige, at min

erfaring er den, at der ikke er flere klager over kiropraktorerens behandling, end der er over lægers. Jeg tror, jeg endda må sige tværtom. Mig bekendt er der i de 5 år, hvor fortsættelsessygekasserne har haft en støtteordning, ikke indkommet en eneste klage vedrørende behandling eller honorar, når det drejede sig om kiropraktorerne.

Jeg kan selvfølgelig kun beklage, at ministeren og ordførere for regeringspartierne går ind for at begrænse — for det er jo det, man gør her — det enkelte menneskes valgfrihed, går ind for, at det, der er gældende for 3-4 pct. af befolkningen i dag, ikke skal gælde for resten af befolkningen. Jeg tror altså, det er et forhold, som vil virke ret stødende på retsbevidstheden hos mange.

Det er ofte sagt, at denne sags løsning også er et spørgsmål om social retfærdighed, om at stille hele befolkningen lige, når det drejer sig om kiropraktorbehandling, hvor nu de bemidlede kan få tilskud, mens de svage i samfundet selv må betale.

I en tid, hvor der tales så meget om et såkaldt enstrengt trykkesystem, er det helt urimeligt, i hvert fald efter min opfattelse, at der rundt om i landet i fagforeninger og på arbejdspladser skal oprettes særlige hjælpe-kasser, der kan yde støtte til dem, der kan hjælpes ved kiropraktisk behandling. I den forbindelse er det bemærkelsesværdigt, at Nakskov kommune ifølge dagspressen for nylig har vedtaget at refundere halvdelen af udgifterne til kiropraktorhjælp for alle ansatte ved kommunen. Motiveringen herfor skulle være et ønske om at spare sygehusudgifterne for de kommunalt ansatte. Det er selvfølgelig forståeligt, når man kender prisen på en sygehusseng i dag.

Der er ingen, der har været inde på de økonomiske virkninger af forslaget gennemførelse, men jeg vil da gerne sige, fordi det har været fremme på anden måde, at jeg opfatter dette forslags gennemførelse som et spareforslag. Det er et forslag, som i modsætning til mange andre spareforslag har den dobbeltvirkning, at det kan betyde besparelser for det offentlige, for samfundet, samtidig med at det giver fordele for de svageste i samfundet og der skabes lighed for alle i forbindelse med kiropraktorbehandling. Her tænker jeg ikke alene på besparelser i mistede arbejdsdage, tabt arbejdsfortjeneste og udbetalt sygeløn, men

[Niels Mørk.]

Jeg tænker først og fremmest på den besparelse, der kan opnås ved færre hospitalsophold. En liggedag på en fysiurgisk afdeling er nu oppe på 425 kr., i hvert fald på visse hospitaler. Gennemsnitlig er patienterne indlagt 10-14 dage, hvilket giver en gennemsnitlig udgift pr. patient på 12 liggedage på 5.100 kr. I henhold til kiropraktorudvalgets betænkning, side 94, får en kiropraktorpatient gennemsnitlig 7,5 behandlinger, og udgiften hertil andrager 340 kr. Sammenlignet med en fysiurgisk hospitalsbehandling vil der således pr. kiropraktorpatient være tale om en besparelse på 4.760 kr. Selv om disse tal selvfølgelig må tages med forbehold, også fordi det heldigvis ikke er alle med ryglidelser, der indlægges, er tendensen klar nok.

Vi mener altså, at der med dette forslag er vist en vej til at udligne en social uretfærdighed og til at spare samfundet for mange millioner kr. Det kan altså medvirke til den nedgang i de offentlige udgifter, som der er så hårdt brug for i den nuværende økonomiske situation.

Vi skal vel også anskue spørgsmålet i lyset af, at alt tyder på, at der er en stigning i antallet af tilfælde med dårlig ryg. Jeg ved ikke, om det er 30.000 eller 60.000, det drejer sig om, men desværre ser det ud til, at ryglidelser er ved at blive en folkesygdom. Jeg mener, at det ville være en god ting, såfremt denne sag kunne løses tværpolitisk. Der er ingen politik i den, og der er heller ikke mange penge i den i form af øgede udgifter; på længere sigt det modsatte. Det ville sådan set også, hvis man kunne løse denne sag ad tværpolitisk vej, falde i tråd med de svar, som folketingskandidater i 1960 og i 1966 har afgivet ved de undersøgelser, som Landsforeningen til Kiropraktikkens Fremme har foretaget, og hvor henholdsvis 73 pct. og 80 pct. af de spurgte tog positiv stilling til kiropraktorspørgsmålet. Vi behandler altså her en sag, hvor folketingsmedlemmer og kandidater har udtalt sig positivt for en løsning, og den samme ind-

stilling deles formentlig af en meget stor del i befolkningen.

Derfor håber jeg, trods ministerens og andres stilling i sagen, at vi ved behandling i udvalget og senere i folketinget kan skabe et flertal for gennemførelsen af dette forslag. Kommissionen har været 7 år om at behandle denne sag. Der er gået 1 år, siden betænkningen forelå, og skal det yderligere trække i langdrag, kan det i hvert fald ikke være tilfredsstillende for mit parti.

Evald Kristensen: Jeg vil gerne begynde dér, hvor mit partis ordfører sluttede. Han appellerede netop til, at denne sag blev løst tværpolitisk, og jeg vil også håbe, at vi i socialudvalget virkelig får en forhandling, der kan resultere i, at vi i folketinget løser spørgsmålet på tværpolitisk grundlag.

Jeg vil gerne sige et par bemærkninger. Den 26. oktober 1963 var en stor dag for Landsforeningen til Kiropraktikkens Fremme, som er en patientforening med over 43.000 medlemmer. Det var den dag, da indenrigsministerens udvalg blev nedsat. Udvalget afgav betænkning i 1970, en betænkning, som på en god måde har behandlet problemet om anerkendelse af kiropraktikken i Danmark. Men jeg skal understrege, at patientforeningens medlemmer i forvejen var skeptiske med hensyn til det resultat, kommissionens flertal ville komme til, og det kan vel ikke forundre nogen, når man tænker på den sammensætning, udvalget havde fået, idet et flertal havde tilknytning til lægestanden eller til sundhedsstyrelsen.

Som en af dem, der har lagt ryg til kiropraktisk behandling, og med det kendskab, jeg har til kiropraktorspørgsmålet fra min tidligere arbejdsplads ved Ålborg havnevæsen, ved jeg, at mange i dag søger kiropraktor fremfor at gå til læge. Når man stadig væk her, som man også gør i betænkningen, henviser til, at så skal det ske gennem lægehenvi- sning, vil jeg gerne sige, at vi har i vort land attestskriverier nok, og at det vil fordyre det hele. Jeg har sagt tidligere, at

[Evald Kristensen.]

hvis man har en knallert, en Velo Solex, og den er i uorden, så går man ikke ind på et Volvoværksted. Jeg vil gerne bruge denne sammenligning på rygskaderner i forhold til lægevidenskaben. Nu ved jeg vel, at godkendelse af kiropraktorer hører under indenrigsministeriet, men der er på området ikke taget noget nyt initiativ. Det er først her i dag, vi har fået meddelelse om, at man nu vil forsøge at skabe en nyordning. Men den går ud på, at de 3 pct., der stadig væk står som medlemmer af fortsættelseskasserne, dvs. de bedre bemidlede i vort land, fortsat kan gå til kiropraktor uden lægehenvi- sning. Man taler om lighed for loven, og på dette område må målet derfor være, at man undgår det mellemled, der er tale om. Jeg synes, det er en uholdbar situation, og det synes jeg folketinget nu må bringe til ophør. Det kan ikke være sådan, at det diktat, Den alm. danske Lægeforening udsteder til sine medlemmer, skal være lov i Danmark. Det må være folketingets henvisninger og anvisninger, der også må følges fra lægernes side.

Det er i dag sådan, at de bedre bemidlede i Danmark kan gå til kiropraktor uden lægehenvi- sning og gennem fortsættelseskassen få tilskud til behandlingen, medens de store grupper i de almindelige sygekasser er afskåret fra det samme. Den højtærede for- mand i folketinget udtalte i et interview, at nu måtte lægernes monopol brydes, og jeg er glad for, at socialministeriet og indenrigs- ministeriet ligesom har lagt op til, at det nu skal brydes, at man virkelig giver dem det diktat, at nu skal de tage fat på opgaven. Så må vi senere se, hvad vi får ud af det.

I en gallupundersøgelse, som ovennævnte landsforening har foranlediget gennemført i 1969, var et af de mange spørgsmål følgen- de: „Mener De, at samtlige danske sygekasser bør yde tilskud til kiropraktorbehand- ling?“ Hertil svarede 81 pct. ja. Nu er det ikke altid sådan i folketinget, at folks men- ning afspejler sig herinde, men jeg vil da gerne sige, at det passer nøje med den se- nere undersøgelse, hvor man fik folketings- kandidaternes svar. Jeg har somme tider tvivlet på de 81 pct., men nu kunne jeg da se, at der på det område ikke var stor for- skel. Der var nemlig her 80 pct., der sagde ja til kiropraktorbehandling.

En af landets kendteste kiropraktorer,

Finn Christensen, skrev for nogle år siden en pjece med titlen: „Vi må værne om arbejds- kraften, vort vigtigste råstof“. I pjecen si- ger forfatteren, at den er et aktionsprogram til forebyggelse og behandling af dårlig ryg, og det må naturligt drage kiropraktoren ind i det offentlige sundhedsvæsen. Nu forstod jeg på hr. Morten Lange, at det netop var på det område, han ønsker kiropraktorerne draget direkte med ind i det offentlige sun- hedsvæsen, og kan man nå så vidt, vil jeg i hvert fald gerne sige, at vi hilser det med tilfredshed.

Med emnet „Fysisk handicappede i Dan- mark“ kom socialforskningsinstituttet med en publikation nr. 16, hvoraf det fremgik, at der var ikke færre end 47.000 danskere med handicap på grund af dårlig ryg. Det svarer til 10 pct. af samtlige fysisk handicappede mellem 15 og 61 år. I denne tid, hvor vi alle bliver opfordret til at spare, ikke mindst af den nuværende regering, og hvor der virke- lig også er grund til at se på, om der ikke er unødige udgifter, tror jeg ligesom mit partis ordfører, at her kan der virkelig spares pen- ge, og derfor ønsker jeg, at man får en grun- dig, men også en hurtig udvalgsbehandling, der kan føre til et fornuftigt resultat.

Socialministeren (Nathalie Lind): Jeg håber da, jeg i mit første indlæg har gjort det tilstrækkelig klart også for ordføreren for forslagsstillerne, at jeg ikke stillede mig afvisende over for, at kiropraktorbehandling kunne indgå blandt en fremtidig sygesik- rings ydelser. Jeg gentog det, jeg har sagt før, og derfor undrer det mig lidt, at hr. Niels Mørk taler om den afvisende holdning.

Jeg vil føje to ting til. For det første taler man om sygekassemedlemmer og fortsættel- sessygekasser og den problematik. Det er velkendt, at fortsættelsessygekasserne er private foreninger; derfor har vi ikke ment fra socialministeriets side at kunne gribe ind og forhindre dem i at give deres medlemmer dette tilskud. Sagen har som bekendt af De samvirkende Centralforeninger af Sygekasser i Danmark været forelagt for ombuds- manden, der har udtalt, at han ikke mente, at der, som den sidste sygeforsikringslov er udformet og vedtaget her i folketinget, var noget at bebrejde socialministeriet.

For det andet vil jeg sige, at vi jo i dag otte dage skal diskutere den ny sygesik-

[Socialministeren.]

ringslov, og i forbindelse med dette, at man vil fastholde nærmest som et princip, at man vil begrænse det enkelte menneskes valgfrihed, og i forbindelse med de andre meget principielle udtalelser, der blev fremsat, vil jeg dog gerne sige, at med den nye sygesikring vil jeg ikke mene at der vil være den forskel, der er i dag, når det bliver en realitet, at det bliver en kommunalt administreret sygesikringsordning, som omfatter hele befolkningen, medmindre folk vælger at forsikre sig specielt.

Så vil jeg føje til, at som det fremgår af § 9 i forslaget til lov om offentlig sygesikring, er der medtaget en ny bestemmelse, hvori der står, at socialministeren kan bestemme, at tilskud også ydes til anden behandling, der udføres efter henvisning af en læge. Jeg har netop med disse bemærkninger åbnet mulighed for, at der kan blive tale om, at der også under den offentlige sygesikring kan ydes tilskud til kiropraktorbehandling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til socialudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om afgift af vin og frugtvin m. m.

Valgt blev: *Erik Hansen (Vejle amt), Mads Eg Damgaard, Hans Kjær, Gerda Møller, Jens Frandsen, Anders Andersen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Dagmar Andreassen, Jørgen Andersen, Rigmor Christensen, Egon Jensen, Lis Groes, Grünbaum, Ove Hansen, Per Hækkerup, Hans Lund og Aksel Larsen.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Med skrivelse af dags dato har justitsministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et

af medlem af folketinget Burgdorf stillet spørgsmål. Spørgsmålet og besvarelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Medlem af folketinget Ivar Nørgaard har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren oplyse, hvorfor resultatet af de prisgeografiske og løngeografiske undersøgelser, der skal lægges til grund for revisionen af stedtillægsordningen for tjenestemænd med virkning fra 1. juli 1970, endnu ikke er blevet bekendtgjort for folketinget og befolkningen, samt hvornår selve revisionen af stedtillægsordningen kan ventes gennemført?“

Medlem af folketinget Langkilde har meddelt mig, at han ønsker til indenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren foranledige, at der tilgås lederne af offentlige institutioner og offentligt støttede institutioner, f. eks. skoler og børneinstitutioner samt behandlingsinstitutioner for brugere af euforiserende stoffer, instruktion om at gribe ind over for ulovlig brug af narkotika inden for institutionerne?“

Medlem af folketinget Henry Møller har meddelt mig, at han ønsker til fiskeriministerens at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren oplyse, hvilke informationer der tilgås den amerikanske offentlighed om den virkelige baggrund for laksestriden?“

Spørgsmålene vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Skriftligt besvaret spørgsmål.

Af *Burgdorf* til justitsministeren (15. januar 1971):

„Vil ministeren oplyse, hvad der eventuelt måtte være justitsministeriet bekendt med hensyn til de nærmere omstændigheder ved journalist Viggo Laustens død den 2. maj 1940?“

Begrundelse.

I den senere tid har der i dagspressen og andre steder været megen omtale af den dansksindede sydslesviger journalist Viggo Laustens død i maj 1940, mens han var i

[Burgdorf.]
 tysk fangenskab i Kastellet. Man har især interesseret sig for spørgsmålet om, hvorvidt han begik selvmord eller blev myrdet af den tyske besættelsesmagt. Det hævdes også, at justitsministeriet er i besiddelse af oplysninger om sagen, som nok kan kaste lys over nogle af de dunkle punkter.

Jeg mener ikke, at nogen — hverken offentligheden eller de embedsmænd, der dengang sad med ansvaret — kan være tjent med en mytedannelse, og derfor mener jeg, at justitsministeriet bør kaste lys over sagen ved at offentliggøre de oplysninger, man måtte være i besiddelse af vedrørende Viggo Laustens død.

Justitsminister *Thestrups* svar (22. januar 1971):

For et års tid siden fik jeg første gang en opfordring til at offentliggøre de nærmere omstændigheder ved journalist Viggo Laustens død den 2. maj 1940, mens han befandt sig i tysk fangenskab i Kastellet i København. Jeg gjorde mig dengang bekendt med de akter, som findes i rigsarkivet om hans sag. Heraf fremgik, at de danske myndigheder dengang gik ud fra, at der forelå selvmord, og da der ikke i sagen var omstændigheder, der tydede på noget andet, fandt jeg ikke, at yderligere undersøgelser på daværende tidspunkt ville tjene noget formål.

Senere har justitsministeriet afslået en anmodning fra landsretssagfører Carl Madsen om tilladelse til at gennemgå sagens akter med henblik på senere offentliggørelse. I denne forbindelse må jeg henlede opmærksomheden på regeringens beslutning fra 1961, hvorved det blev bestemt, at medarbejdere ved Udgiverselskab for Danmarks nyeste Historie med henblik på en fremstilling af besættelsestidens historie på visse betingelser kunne få adgang til samtlige statens arkiver. I tilslutning hertil har justitsministeriet indtaget det standpunkt som hovedregel kun at give adgang til sager vedrørende besættelsestiden til medarbejdere ved udgiverselskabet. I enkelte tilfælde har ministeriet efter samråd med rigsarkivaren dog også givet andre faghistorikere tilladelse til at gennemgå sådanne sager til brug ved videnskabelige undersøgelser.

Denne praksis er efter min mening velbe-

grundet, og det er derfor ikke uden betænkeligheder, at jeg efterkommer hr. Burgdorfs opfordring. Imidlertid har omstændighederne ved Viggo Laustens død i den senere tid været genstand for en betydelig offentlig omtale blandt andet i pressen, og der har i den forbindelse været fremført forskellige argumenter for og imod teorien om, at Lausten i virkeligheden blev dræbt af tyskerne. Jeg har derfor fundet det rigtigt at efterkomme opfordringen til at redegøre for indholdet af justitsministeriets akter.

De dokumenter, justitsministeriet er i besiddelse af vedrørende sagen, er:

- 1) Indberetninger af 29. april og 16. maj 1940 fra statsadvokaten for København.
- 2) Rapport af 2. maj 1940 fra Københavns opdagelsespoliti.
- 3) 2 fotografier optaget af rigspolitichefens tekniske afdeling.
- 4) Ubekræftet afskrift af en forhørsprotokol af 2. maj 1940 fra Gericht des Höheren Kommandos.
- 5) Bekræftet genpart af medicolegal ligsynsattest af 3. maj 1940.
- 6) Udskrift af Københavns 3. politistations protokol om selvmordere eller dødfundne personer.

Af statsadvokatens indberetninger fremgår, at der den 20. og 26. april 1940 efter de tyske myndigheders begæring blev foretaget anholdelser, især i Sønderjylland, af 12 personer, der ifølge udsagn af den til Flensborg førte Jens Døns skulle have foretaget spionage for engelsk regning imod Tyskland. Blandt dem var den tyske statsborger, journalist Viggo Peter Johannes Lausten, Tønder.

De anholdte blev på „værnemagten“s forlangende overgivet til de tyske myndigheder for at blive overført til den tyske militære arrest i Kastellet i København, uanset at der såvel fra anklagemyndighedens side som ad sædvanlig diplomatisk vej blev protesteret mod det tyske krav.

Den 2. maj om formiddagen fik Københavns opdagelsespoliti meddelelse om, at Viggo Lausten samme dags morgen var blevet fundet død i sin celle i Kastellet.

Kriminalkommissær Glud og en kriminalbetjent ankom kl. 10.30 til Kastellet, hvor de på tysk anmodning deltog i en undersøgelse af omstændighederne ved dødsfaldet.

[Justitsministeren.]

Undersøgelsen foretoges af Oberkriegsgerichtsrat Jänz, som til forhørsprotokollen anførte, at han den 1. maj havde afhørt Viggo Lausten og herunder havde foreholdt ham de overordentlig svært belastende oplysninger givet af Jens Dons. Lausten havde nægtet sig skyldig, og ved forhørets afslutning blev det meddelt ham, at han ville blive konfronteret med Dons. Ifølge den danske politirapport oplyste Jänz, at Lausten havde fået forelagt beviser for, at han havde fremskaffet tegninger af fæstningsværker på Helgoland og ved Litz og overgivet dem til fremmed efterretningsvæsen.

Af forhørsprotokollen fremgår, at vagten og arrestbetjenten forklarede, at Viggo Lausten efter vagtafsløsning kl. 8 om morgenen havde banket på celledøren og sagt til vagten, at han ønskede at komme på toilettet. Vagten meddelte dette videre til arrestbetjenten, der på dette tidspunkt havde en anden fange ude, ligesom han var i færd med at forberede morgenmaden. Arrestbetjenten gik derfor først 20-30 minutter senere hen til Viggo Laustens celle. Da han åbnede celledøren, fandt han Viggo Lausten hængende i sit slips ved siden af sengen, liggende i sit blod. Han bemærkede ingen livstegn og tilkaldte straks en læge efter at have lukket celledøren.

Underlæge dr. Ehemann forklarede, at han om morgenen blev tilkaldt til Viggo Laustens celle. Ved sin ankomst fandt han Viggo Lausten hængende i sit slips, som var fastgjort til sengekanten. Lægen konstaterede endvidere snitsår i begge håndled. Han skar straks slipset over, da liget endnu var noget varmt, men døden var allerede indtrådt.

Læge dr. Hesterberg fra Höheres Kommando, der var tilkaldt i anledning af undersøgelsen, erklærede, at dødsårsagen var en kombination af hængning og blodtab som følge af overskæring af pulsårerne.

Af forhørsprotokollen fremgår endvidere, at man ved besigtigelse af cellen konstaterede talrige blodspor på og ved sengen. På et uldtæppe lå i en blodpøl et halvt barberblad. Liget lå på ryggen ved siden af sengen. Slipset lå på sengens hovedende.

Det danske politi optog 2 fotografier af

ligets placering ved siden af sengen og omgivelserne.

Et af kriminalkommissær Glud fremsat ønske om obduktion blev efter omstændighederne frafaldet, hvorimod der var enighed om at afholde medicolegalt ligsyn.

Ligsynet foretoges dagen efter, den 3. maj 1940, på retsmedicinsk institut af læge H. Brooks sammen med politikommissær M. Wolf. Af ligsynsattesten og af udskriften af politiprotokollen fremgår, at døds måden og dødsårsagen var selvmord ved strangulation og overskæring af håndledspulsårerne.

Der er på ligsynsattesten er særlig rubrik med teksten: „Findes på liget tegn på vold?“. Det er i denne rubrik anført, at der omkring halsen fandtes en enkelt cirkulær strangulationsfure, afbrudt fortil, hvor der fandtes smårifter og overfladiske hudafskrabninger. På begge håndled fandtes lineære snitsår ca. 4 cm lange med overskæring af pulsårer. Der var endvidere mindre rifter omkring snittene.

Jeg kan endelig tilføje, at statsadvokaten for København i skrivelsen af 16. maj 1940 til justitsministeriet blandt andet anførte følgende: „Ifølge den tyske redegørelse i dagspressen skyldes selvmordet det overvældende indtryk af det forelagte bevismateriale. Om dettes nærmere indhold har jeg ikke modtaget nogen officiel meddelelse, men jeg har underhånden hørt, at Lausten skulle have foretaget tegninger af befæstningsanlæg på Sild.“

Jeg håber hermed at have bidraget til at kaste lidt lys over denne tragiske sag. En mere fuldstændig redegørelse kræver undersøgelse også af andet kildemateriale og må overlades til historikerne.

Formanden: Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 26. januar kl. 13.30 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om Danmarks forvaltningshøjskole.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om saltvandsfiskeri.

[Formanden:]3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker m. v.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om statstilskud til kunstmuseer.

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om kulturhistoriske lokalmuseer.

6) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring af lov om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere.

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviste formanden til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 14.14.

49. møde.

Tirsdag den 26. januar kl. 13.30.

Formanden: Det er meddelt mig, at *Søren B. Jørgensen* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om internationalt udviklingssamarbejde. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Søren B. Jørgensen* har vedkommende gruppe udpeget *Buchart Petersen*, som herefter er valgt.

Medlem af folketinget *Rosing* har meddelt mig, at han ønsker til fiskeriministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvad agter ministeren at gøre i forbindelse med den efterhånden foruroligende amerikanske propagandaaktion mod det danske og grønlandske laksefiskeri ved *Davisstrædet*?“

Medlem af folketinget *Poul Dam* har meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren forsikre, at han ikke ved at udstede eventuelle retningslinier til de under ministeriet hørende offentlige eller private skoler vedrørende holdningen til eventuelle stofbrugere blandt eleverne agter at anfægte skolernes og lærernes pædagogiske frihed?“

Medlem af folketinget *Poul Dam* har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for kulturelle anliggender at stille følgende spørgsmål:

„Anser ministeren det for at være realistisk og rimeligt, hvis man fra nogen side vil kræve, at en institution, der får offentlig støtte, ikke alene skal bestræbe sig for at begrænse klientellets stofforbrug, men skal kunne garantere, at institutionens miljø er 100 pct. stoffrit?“

Medlem af folketinget *Poul Dam* har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren tilkendegive over for politimestre og andre ledende politifolk, at politiet ikke er den alle andre overordnede myndighed med hensyn til bekæmpelsen af stofmisbruget og dets følger, og at politiet må acceptere, at andre instanser har andre og lige så legitime synspunkter med hensyn til, hvordan stofmisbrug effektivt bekæmpes og behandles?“

Medlem af folketinget *Erik Kragh* har meddelt mig, at han ønsker til forsvarsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Er det rimeligt, når man er ved at ophæve andre særordninger inden for forsvaret, da at opretholde adgangen for værnepligtige til fritagelse for tjeneste for at kunne undervise på gymnasier m. v.?“

Spørgsmålene vil blive optaget på dagsordenen for tingets spørgetid i morgen.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om Danmarks forvaltningshøjskole.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 43) findes i tidenden sp. 644, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 797).